

Sultaniyyə Cəmənina yaz həmişə tez gələr, Novruz ərəfəsində bu yerlər tamam ala, yaşıla qərq olar, tərliklər, zəmilər közərən lalələrlə bəzənər. Havalər xoş keçdiyindən zoğallar erkən çiçəkləyər, alçalar gül açar, quşlar səs-səsə verər, yumurta qoymaq, bala çıxarmaq üçün yuva qurmağa tələsərlər. Ətrafdakı kiçik kəndlərdə də həyat canlanır, əkin işlərinə başlanar, yaz əkini ilə kəndlinin torpaqla ünsiyyəti başlayar. Hər kəs çalışar ki, yaz əkinini bir gün də olsa gecikdirməsin. Dirrik üçün çevirilmiş torpaq ilıq havanın təsirindən buğlanır təzə şumlanmış torpağın xoş qoxusu çölün, cəməninin ətrinə qovuşub hər kəsi işə, zəhmətə çağırar, bir sözlə, çölün, cəməninin havası insana gəl-gəl deyər...

...Sultaniyyə Cəmənini qədim zamanlardan bəri, gözəl bir məkan kimi hər kəsin könlünü oxşayan yer olub. Ağqoyunlu hökmdarı Uzun Həsən də müharibələrdən baş tapanda yaz istirahətini bu yerlərdə keçirirdi. Camaat da elə ayrı-ayrı zamanlarda hökmdarların bu yerlərə istirahətə gəlməsinə görə əmin-amanlıqda olardı. Daha çox güclərini zəhmətə verər. Öz əməkləri ilə ruzilərini çıxarardılar. Bu yerlər həm əkin-biçin üçün yaxşıdır, həm də heyvandarlıq üçün. Hər kəs öz matahını bazara çıxarmağa ərinməzdi. Əkin-biçin sahibləri, dirrik becərənlər, bağ-bostan qulluğunda olanlar, eləcə də heyvandarlar beləcə öz ruziləri ilə həyatlarını fərəvan eləməyə çalışırdılar.

Uzun Həsən Sultaniyyə Cəmənində yaxşı bir iqamətgah da tikdirmişdi. Hətta özünün bu yerlərə istirahət üçün gəlmək imkanı olmayanda belə, böyük ailəsini onlarla birgə hörmətli əmirlərində ailələrini yazbaşına yaxın Sultaniyyə Cəmənina göndərirdi. Burada onlar üçün hər bir şərait yaradılmışdı. Əraziyə Sultaniyyə Cəmənini, Uzun Həsənin iqamətgahına da şahlıq yurdu deyilərdi.

Hüseynbala MİRƏLƏMOV

bir qədər aralıda idi. Dayandığı yerdən bağın kənarı ilə axıb gedən dumduzu suya baxırdı. Hələ bir-iki yerdə suyun çiləkənləyib kənara dağıldığını görəndə, əyilib öz əlləri ilə çör-çöpü kənara atdı. Bayaقدan arxın suyu zəif axırdı. Heç, bəlkə, gedib bağın axırına da çatmazdı. Amma indi arx təmizləndəndən sonra su gurlaşmış, hətta həzin nəgməyə bənzər ahəngdar şırıltısı da artmışdı.

Şah qıjov axan suya baxırdı. Və xəyal onu sanki bu gözəl təbiət mənzərəsindən ayıraraq siyasət aləminə çəkirdi.

Bu vaxt Taclı gözləri ilə şahı axtardı, onun aşağıda arxın kənarında səssiz sükutla suya baxdığını gördü. Qumruların gözlərini məcbur ayıraraq, ərinin yanına yaxınlaşdı:

-Əzizim, nə yaman fikrə qərq olmusan?

-Şahbikə, suya baxıram, - Şah başını qaldıraraq yanında dayanmış Taclını süzdü. Arxın nisbətən geniş, güzgünlənmiş suyunun üzərində Taclının gözəl çöhrəsi bərk vururdu. Suyun hərəkətindən Taclının əksi də suda titrəyirdi.

Taclı ərinin onun özəl adını deməyindən səksəndi.

Şah da öz növbəsində sevimli xanımı Taclını siyasət işlərindən xəbərdar etmək, vacib olduğu təqdirdə onu burada qoyub müharibə səfərinə çıxmalı olacağını da ona çatdırmaq istəyirdi. Ancaq gördü ki, Taclı onun özəl adı ilə müraciətindən çox həyəcanlandı. Sözlərini dəyişməyə də, deyəcəyini bir qədər yumşaltmalı oldu:

-Taclı bəyim, əzizim! Elə də çox həyəcanlanma, özünü tox tut, axı sən şah xanımısan. Müharibələr şahların işidir. O, hansı ölkədir ki, müharibəsiz əmin-amanlıqda olsun.

Şah yaxına gəldi. Sol əli ilə onun kürəyini tutdu, sağ əli ilə saçlarına sığal çəkdi. Taclı başını qaldıraraq şahın gözlərinə baxdı. Onun sağ əlini tutub əvvəlcə sinəsində gözdirdi, sonra da biraz da aşağı çəkdi. Şahın əlini bətnindəki körpənin üstünə qoymuşdu.

Şah heç nə demədi, eləcə onun düz gözündən öpdü, nəfəsini nəfəsinə qatdı. Taclının ürək döyüntüsü bir qədər sakitləşdi, həyəcanları yatdı. Axır ki, kənara çəkildi, şahın qolundan tutub bayaq özünün dayandığı yerə tərəf apardı. Şah da anasının yanınca yeriyən uşaq kimi addımladı. İndiki vaxtda Taclı onu beləcə əlindən tutub dünyanın axırına aparsa da getməyə etiraz eləməzdi. Amma, Taclı onu çox uzağa aparardı, qumruların yuva qurduğu budağı göstərdi.

-Ora bax, əzizim!

-Hə görürəm, nə gözəl qumrulardır.

-Bir fikir ver, onlar nə iş görür?

Şah diqqətlə baxdı. Qumruların ciddi-cəhdə yuva qurduğunu gördü.

-Hə görürəm qumrular yuva qurur.

-Sən bilən onlar nə üçün yuva qurur? -Taclı gülümünərək əvvəlcə şahı baxdı, sonra da qumrulara.

-Tezliklə yuva hazır olacaq, ana yumurta qoyacaq, ata onun qayğısını çəkəcək, ona yem daşıyacaq. O yumurtadan balalar çıxacaq.

Taclı daha heç nə demədi. Bir bətnindəki körpəyə gözlərini zillədi, bir də gözlərini dolandıraraq şahı baxdı. Yenə qumrulara baxdı. Şah dinmədi, onun belə sükutla baxdığı Taclıya qəhər gətirdi, gözləri doldu, bir az da keçməmiş büllür yaş gilələri yanaqlarından üzünə aşağı süzülürdü. Şah əlini uzadıb onun gözlərini sildi.

Taclı bərk dolmuşdu, gözlərinin yaşı qurumurdu. Şah onun üz-gözünü öpüslərə qərq etdi. Duzlu göz yaşları Şahın dodaqlarını yandırdı.

Taclı kənara çəkildi, bərk incik görünürdü, axır ki, özünü cəmləyib dilləndi:

ÇALDIRANA GEDƏN YOL

(Əvvəli ötən saylarımızda)

romandan səhifələr

...Taclıbəyim hamilə idi. Sarayın hörmətli təbibləri cavan gəlinin narahatlığına görə Aləmşah bəyimə məsləhət görmüşdülər ki, gəlini havası, suyu yaxşı olan bir yerə aparmaq, başqa sözlə, yaşayış yerini dəyişmək lazımdır. Elə bu səbəbdən də Aləmşah bəyim oğluna Taclıbəyimi münasib bir yerə aparmasını məsləhət görmüşdü. Şah İsmayıl da münasib yer kimi elə Sultaniyyə Cəmənini seçmişdi. O, istəyirdi ki, Taclıbəyim indiki gərgin vaxtında bir narahatlıq hiss eləməsin. Hətta tapşırırmışdı ki, nə Məhəmməd Şah Şeybaninin hücumlarından, Səfəviləri yeni qanlı döyüşlərin gözləməsi barədə nə də onun yanında söhbət olmasın.

Şah sevimli xanımını hər səhər iqamətgah ətrafındakı güllü baxçaya çıxarırdı, onunla xeyli gəzişirdi.

Taclıbəyim gənc olmağına baxmayaraq, saray mühitində böyüdüyündən, baş verən hadisələrə çox həssas idi. Adicə bir xəbər də sarayda yaratdığı həyəcanı, ovqat dəyişikliyi tez hiss eləyirdi. Baxmayaraq ki, ona Məhəmməd Şah Şeybaninin artıq başlamış olduğu müharibə haqqında heç bir məlumat verilməmiş, heç bir söz deyilməmiş də, qəlbindəki həyəcanların əbəs olmadığını sövq-təbii hiss eləyirdi. Əlbəttə, şah sevimli xanımının yanında özünü tox tutur, Taclının könlünü alacaq sözlər deyirdi. Bununla o, Taclıbəyimin diqqətini yayındırmağa, qəlbinə xoş duyğular bəxş etməyə çalışırdı.

Bir gün yenə onlar bağçada idilər. Yaxın ağacın üstündə bir cüt qumru yuva qurur, tez-tez çör-çöp daşıyaraq budağın sıx yerində üst-üstə yığır, hətta dimdikləri ilə çör-çöpü nizamlayırdı, yuvanın daha rahat olmasına çalışırdılar. Taclı qumrulara diqqətlə baxırdı. Şah

Neçə il olardı ki, sarayda da, elə Şahın özü də onu Taclı deyər çağırırdı. Az qala Şahbikə adı elə Taclının özünün də yadından çıxmışdı. İndi şahın birdən-birə onun özəl adını xatırlaması gənc qadını səksəndirmişdi.

Taclı şahın gözlərinə baxdı. Doğrudur, əvvəlcə ayrı bir nigaranlıq sezmişdi, sonra gözlərinin dərinliyində hansısa bir mənə də özünü göstərirdi. Taclı çox da fərqi nə varmadan şahı fikirdən ayırmaq üçün, elə özünün sudakı əksinə baxdı:

-Hə, necədə dumdurudur. Elə bil ki, mənim üçün güzgü yaratmışsan.

-Bəli, su duru olanda güzgü kimi şəffaf olur, hər şey açıq-aydın görünür.

Şah xəyaldən ayrılmasa da Taclının sualına uyğun cavab verdi, sonra da əlavə elədi: - Bu suya baxıram və mənə bəzi mətləblər aydın olur.

-O nədir elə? Bəlkə, deyəsən, mən də bilim, - Taclı soruşdu.

- Bilirsən Taclı, dövlət işi də belədir. Dövlətin özünəməxsus qayğıları var. Hər şeyi qaydasına qoyandan sonra hadisələr bu su kimi durur. Dövlət işləri də öz axarı ilə getməyində olur.

-Deyirsən indi sən qurduğun bu özəmətlilik hökumətlik hələ də qayğılardan xilas olmayıb?

-Yox, elə demirdim, Şahbikə, - şah yenə Taclının özəl adını dedi.

Artıq şahın xanımına Taclı yox, Şahbikə deməsi nəşə ciddi bir məsələdən xəbər verirdi.

- O qumruların nə dediyini gərək hər kəs yaxşı bilsin.

Şah Taclının sözlərindən sanki təəccübə qərq oldu.

-Bu nə deməkdir, ay qız, sən nə yaman dil açmışan.

Taclı daha heç nə deməyib ondan uzaqlaşdı. Bir az keçmiş ağaclar arasında gözdən itdi.

Şah İsmayılın düşüncələri bir-birinə qarışdı. O sevgilisinin əhvalını xəyalında dolandırır, sanki onun dediklərinə cavab verməyə söz axtarırdı, söz isə misralara çevrilirdi:

Ey yüzün güldür, ləbin cün qönçə xəndandır yenə, Buyı-muyin aşıqə küfr ilə imandır yenə.

Anca əfqan etdim, ey dürri-mələhət, sənsizin, Çəşməyi- çəşmindən axan bəhri-ümmandır yenə.

Ta qəmi - hicran ilə düşdüm vüsalından iraq, Qəmlü könlüm hicr ilə cün beytül-əhzandır yenə.

Yüzünü zahid nədən səbül-məsanidir deməz, Səfhəsində yazılı həm nuri-Qurandır yenə.

Şol pərişan zülfünü ta görmüşəm, ey ruhi-qüds, Dərdü həsrətdən mənim könlüm pərişandır yenə.

Onca çəkdüm firqətin xarini, ey gülyüzlü yar, Yürəgimdür qönçə nisbət, dopdolu qandır yenə.

Dün demişdin: - Məndən özgə yarə vermişsən könül.